

3. Інтернет-журнал по страхуванню «Фориншурер» [Електронний ресурс].
– Режим доступу : <http://forinsurer.com/public/11/08/08/4140>.

4. Примхи природи: хто заплатить за літню спеку, зливу і град. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://news.finance.ua/ua/~2/60/all/2013/08/06/247>.

Катерина ДЗЕРЖИНСЬКА,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
ЗВО «Подільський державний університет»,
Наталія СЕМЕНИШЕНА,
д-р. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бухгалтерський термін “дебіторська заборгованість”, або як її часто називають бухгалтери “дебіторка”, походить від латинського “debet”, що значить “він винен”. Одним словом, дебіторська заборгованість – це борг, який нам мають повернути. Залишки дебіторської заборгованості у бухгалтерському балансі поділяються на дві групи – поточна і довгострокова. Різниця між ними – поріг 12 місяців [1].

В умовах військового вторгнення російських військ на територію України у функціонуванні підприємств виникла низка проблем, пов’язаних з діяльністю, розрахунками, платежами, логістикою та ін., особливо для компаній із контрагентами з Російської Федерації, оскільки створено правовий режим, який фактично унеможливорює будь-яку законну можливість подовження ділових відносин із резидентами держави-агресора.

Розрізняють такі види дебіторської заборгованості: поточна; прострочена;

строк позовної давності якої минув; безнадійна.

Поточна – дебіторська заборгованість, яка утворюється після надання послуг, реалізації активів, за які установа має отримати кошти, або після перерахування попередньої оплати, авансу та не отримання товарів, робіт і послуг. Списання дебіторської заборгованості в бюджетних установах заборонене, якщо така заборгованість поточна і не безнадійна [2].

Коли у договорі для дебітора не визначена дата платежу, поточну заборгованість перекваліфікуємо у прострочену на тридцятий день після складання рахунку на оплату. Коли такий термін обумовлений у договорі, поточна заборгованість вважається простроченою на тридцятий день після спливу визначеного договором терміну. Списання дебіторської заборгованості бюджетної установи не проводимо, якщо вона прострочена [3].

Заборгованість, за якою минув строк позовної давності, виникає після закінчення строку виконання зобов'язань за договором і спливу трьох років, за умови, що перебіг позовної давності протягом трьох років не переривався. Якщо перебіг позовної давності перервано, така заборгованість є простроченою, оскільки відлік строку позовної давності починаємо з дати переривання.

Безнадійна дебіторська заборгованість – це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником, або дебіторська заборгованість, строк позовної давності якої минув. Керівник установи приймає рішення про списання безнадійної дебіторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності [4].

Заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності зустрічається найчастіше. Питання з обчисленням строку давності найчастіше на практиці виникають стосовно договорів купівлі-продажу товарів, укладених усно або ж у письмовій формі, але без зазначення в них строку виконання зобов'язань. Згідно із цією нормою покупець зобов'язаний оплатити товар після його приймання або прийняття товаророзпорядчих документів на нього, якщо договором чи актами цивільного законодавства не встановлено

іншого строку оплати товару.

Тому має сенс укладати письмові договори купівлі-продажу із чітко визначеним строком виконання зобов'язання з оплати товарів (робіт, послуг). Тоді позовну давність відлічуватимуть від строків, установлених у договорі.

Своєю чергою, на заборгованість, списану за результатами підписання мирової угоди про прощення боргу під час судового розгляду, контролери не дозволяють зменшувати фінансовий результат [5].

За нормами пп. "є" пп. 14.1.11 ПКУ до безнадійної належить прострочена заборгованість фізичної або юридичної особи, не погашена внаслідок недостатності майна зазначеної особи, за умови, якщо дії щодо примусового стягнення майна боржника не призвели до повного погашення заборгованості.

Щодо заборгованості, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з форс-мажорними обставинами, Торгово-промислова палата України (ТПП) надала роз'яснення у листі від 28.02.2022 р. № 2024/02.0-7.1. Цим листом ТПП підтверджує, що військова агресія російської федерації проти України, що стало підставою введення воєнного стану з 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року до його офіційного закінчення, є надзвичайними, невідворотними й об'єктивними обставинами для суб'єктів господарської діяльності та/або фізичних осіб за договором, окремим податковим та/чи іншим зобов'язанням/обов'язком, виконання яких/-го настало згідно з умовами договору, контракту, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання відповідно яких/-го стало неможливим у встановлений термін внаслідок настання таких форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).

Враховуючи надзвичайно складну ситуацію, з якою зіткнулася Україна, ТПП ухвалила рішення спростити процедуру засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили). З метою позбавлення обов'язкового звернення до ТПП України та уповноважених нею регіональних ТПП і підготовки пакета документів у період дії введеного воєнного стану, на сайті

ТПП України розміщено 28.02.2022 загальний офіційний лист ТПП України щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили). Це надасть можливість за необхідності роздруковувати відповідне підтвердження всім, кого це стосується.

Отож, на даний момент особливого засвідчення факту виникнення форс-мажорних обставин в Україні у зв'язку з уведенням воєнного стану не вимагається, достатньо скачати вказаний лист.

Відносно заборгованості, простроченої понад 180 днів слід узяти до уваги, що норми пп. "г" пп. 14.1.11 ПКУ щодо віднесення безнадійної заборгованості до простроченої понад 180 днів, були сформульовані до 21.10.2019, коли чинним був ще Закон № 2343 [9], відповідно до ч. 3 ст. 10 якого справу про банкрутство порушував господарський суд, якщо безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно становили не менш ніж 300 мінімальних розмірів зарплати, які не задовольнив боржник протягом 3 місяців після встановленого для їх погашення строку, якщо інше не передбачено цим Законом. Але з 21.10.2019 діє Кодекс про банкрутство, у якому не зазначено мінімального розміру безспірних вимог кредитора. До того ж цей Кодекс регламентує також процедуру банкрутства фізичних осіб. Для заборгованості юридичних осіб норма пп. "г" пп. 14.1.11 ПКУ після введення в дію Кодексу про банкрутство не підлягає застосуванню. Для визнання заборгованості юридичних осіб безнадійною потрібно досліджувати інші підстави, визначені в пп. 14.1.11 ПКУ.

Дуже типовим випадком для багатьох підприємств є наявність дебіторської заборгованості перед підприємством резидентів ворожої держави. Операції з погашення її також підпадають під обмеження, та й розірвання господарських зв'язків між резидентами ворожих країн є практично неминучим. Очевидно, така заборгованість із високим ступенем імовірності уже є безнадійною й потребує відповідного обліку та відображення у фінансовій звітності вітчизняних підприємств.

Обмеження у розрахунках українських підприємств із резидентами Росії та

Білорусі роз'яснено в листі НБУ від 14.04.2022 №40-0007/27832. Воно стосується практичного застосування норм пункту 17-2 постанови НБУ «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» від 24.02.2022 №18 [11]. Згідно пп. 2 п. 17 Постанови №18 встановлено заборону уповноваженим установам здійснювати будь-які валютні операції, учасником яких є юридична або фізична особа, яка має місцезнаходження (zareestrovana/postiyno prozhyvaє) в Російській Федерації або в Республіці Білорусь.

Відповідно до пп. 2 п. 17-2 зазначена заборона не поширюється на переказ коштів (крім російських рублів і білоруських рублів) на рахунки резидентів у банках за операціями з експорту товарів, повернення коштів за операціями з імпорту товарів. У разі надходження коштів з-за кордону в російських рублях/білоруських рублях за такими операціями банку дозволяється здійснити обмін цих коштів на міжнародному валютному ринку на іншу валюту (крім російських рублів / білоруських рублів) для її подальшого зарахування на рахунки клієнта.

Виходячи із зазначеного вище, уповноваженим установам дозволяється здійснення валютних операцій щодо переказу коштів (крім російських рублів та білоруських рублів) на рахунки резидентів, що є фізичними особами-підприємцями, zareestrovаними згідно із законодавством України, у банках за операціями з експорту товарів, а також у разі надходження коштів із-за кордону в російських рублях/білоруських рублях за такими операціями здійснення обміну цих коштів на міжнародному валютному ринку на іншу валюту (крім російських рублів/білоруських рублів) для її подальшого зарахування на рахунки клієнта.

Крім того, з 8 березня 2022 року у випадках, передбачених пп. 2 п. 17-2 Постанови № 18, кошти, що надійшли з-за кордону в російських рублях/білоруських рублях (зокрема ті, що надійшли у період до 08.03.2022), за операціями з експорту товарів можуть бути обмінені на міжнародному валютному ринку на іншу валюту (крім російських рублів/білоруських рублів)

для її подальшого зарахування на рахунки клієнта.

Відповідно до п. 4 національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (далі – НП(С)БО 10), безнадійна дебіторська заборгованість – це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Отже, відповідно до норм НП(С)БО 10, якщо управлінський персонал підприємства має впевненість, що дебіторська заборгованість не буде погашеною, така дебіторка підлягає списанню з балансу до складу витрат.

Відповідно до п. 11 НП(С)БО 10 усунення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів. У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги списується з активів на інші операційні витрати.

Отже, якщо підприємство створювало резерв сумнівних боргів, заборгованість списується з балансу: Дт 38 Кт 362 – на суму резерву; Дт 944 Кт 362 – на суму, що перевищує резерв.

Якщо резерв не створювався, вся сума заборгованості списується на витрати: Дт 944 Кт 362.

Якщо згодом заборгованість таки буде погашена, таке погашення відобразатиметься проведенням: Дт 312 Кт 716.

Тобто на період воєнного стану строк позовної давності подовжується. Тому строк обліку заборгованості на субрахунку 071 буде не три роки, а три плюс строк воєнного стану.

Списана дебіторська заборгованість зменшує фінансовий результат до оподаткування, який є основою для визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток (пп. 134.1.1 ПКУ).

Список використаних джерел

1. Онищенко В. Дебіторська заборгованість. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7708-debtorska-zaborgovanst>.
2. Проскура К. Підвисла дебіторка? URL: <https://agrotimes.ua/article/pidvysla-debitorka/>.
3. Особливості списання дебіторської заборгованості. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/289-osoblivost-spisannya-debtorsko-zaborgovanost>».
4. Карпова В. Безнадійна заборгованість: особливості визнання в період дії воєнного стану. URL: https://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ014144.
5. Щодо коригування фінансового результату до оподаткування на суму списаної дебіторської заборгованості в розмірі 99 % суми боргу за результатами підписання мирової угоди з боржником (Лист Офісу ВПП ДФС від 26.01.2018 р. № 299/ПК/28-10-01-03-11. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/pisma/gfsu/schodo-koriguvannya-finansovogo-1035335.html>
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T182597?ed=2020_02_01.
8. Указ Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24.02.2022 р. № 64/2022.
9. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14.05.92 р. № 2343-XII (втратив чинність із 21.10.2019).
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

11. Постанова НБУ «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» від 24.02.2022 №18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> [11].

Дарина ВАСЯНОВИЧ,
здобувач вищої освіти освітнього ступеню «Магістр»,
спеціальність «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»,
Науковий керівник: **Алла ПЕЧЕНЮК,**
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЗАВДАНИХ ЗБИТКІВ У ПРИРОДООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Державне регулювання природоохоронної діяльності передбачає заходи для захисту природи у вигляді штрафів та санкцій за забруднення, а також вказівок зі здійснення обов'язкових природозахисних і природозберігаючих заходів. Державні органи встановлюють норми виділення підприємствами коштів на відтворення навколишнього середовища.

Економічна експертиза природоохоронної діяльності – це дослідження природних ресурсів, земельних ділянок щодо обставин відповідності їх площ, меж, конфігурацій вимогам нормативно-технічних документацій, а також щодо можливостей організації їх раціонального використання з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду чи кримінального розслідування, виконане на базі знань у сфері землеустрою та кадастру.

Предметом економічних експертиз складає: фактичне користування природними ресурсами, землекористування земельними ділянками на місцевості; межі земельних ділянок відповідно до правовстановлюючих